

7.4.10

לכבוד

מר יעקב ליצמן – סגן שר הבריאות

משרד הבריאות

רח' בן טבאי 2,

ירושלים 91010

פקס: 02-6787578

שלום רב,

הנדון: תרגום טפסי ההפניה לוועדת שיקום אזרית לשפה הערבית

הריני לפנות אליך בדרישה להורות על תרגום טפסי ההפניה של נכי הנפש לוועדת השיקום האזרית, לשפה הערבית, וזאת כמפורט להלן:

1. עניינה של פניה זו הינה בתרגום טפסי ההפניה של נכי הנפש לוועדת השיקום האזרית לשפה הערבית. הגשת טפסים אלו וקבלתם ע"י הוועדה מזכה את ציבור נכי הנפש בסל של שירותי שיקום שמטרתם לשקם את חולי הנפש ולסייעם להשתלב בחברה באופן עצמאי. על מנת לזכות בשירותים אלו, על המבקש למלא טופס שכותרתו "הפניה לוועדת שיקום אזרית" המשתרע על פני 24 עמודים. על נכה הנפש עצמו למלא חלק נכבד מהטופס הנ"ל הכולל פרטיו האישיים ומצבו התפקודי. יתר על כן, לטופס זה מצורף כתב ויתור על סודיות אשר אף הוא אינו מתורגם לשפה הערבית. מילוי הטפסים הנ"ל מחייב ידיעת השפה העברית בבחינת קרוא וכתוב.
2. כמו כן, השירותים המוצעים לנכי הנפש לאחר מילוי הטופס הנ"ל ואישור זכאותם, משתרעים על מספר תחומים, הכוללים: טיפול דנטאלי, קרן שיקום, שירות חונך, שירות סומך, פניה למחלקת השיקום והנכות הכללית של המוסד לביטוח לאומי וסיוע בשכר דירה. לא למותר לציין את חשיבותם וחיוניותם של שירותים אלה עבור נכי הנפש, אשר יש בהם להיטיב את מצבם הבריאותי והנפשי לאין ערוך.
3. הזכאות לשירותי השיקום הניתנים לחולי הנפש בישראל, ניתנים מכח חוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2000 (להלן: "החוק"). חוק זה קובע, כי הזכאות לקבלת שירותי השיקום נקבעת על פי החלטת וועדת השיקום המחוזית שהוקמה על פי החוק. המטרה הנעלה של שירותים אלו כפי שנקבעה בסעיף 1 לחוק הינה סיוע לנכי הנפש בשיקום ושילוב בקהילה על מנת לאפשר להם עצמאות תפקודית ואיכות חיים תוך שמירה על כבודם (ראו סעיף 1 לחוק). יתר על כן, סעיף 2 לחוק מגדיר את הדיבור "שיקום" כ:

P.O. Box 8921 Haifa 31090 Israel Tel: (972)-4-950-1610 Fax: (972)-4-950-3140

חיפה 31090, ص.ب 8921 هاتف 9501610-04 فاكس 9503140-04
חיפה 31090, ת.ד. 8921 טלפון 04-9501610 פקס 04-9503140

Email: adalah@adalah.org <http://www.adalah.org>

"תהליך המכוון במסגרת הקהילה לפיתוח היכולות והמיומנויות של נכה הנפש, כדי להבטיח לו דרגה מרבית אפשרית של עצמאות תפקודית ואיכות חיים, והמלווה במעקב רפואי, לרבות כל אחד מאלה:
(1) מימוש זכויותיו של נכה הנפש בתחום הדיור, התעסוקה, הלימודים וההכשרה המקצועית;
(2) הכשרה לפיתוח מיומנויות חברתיות וניצול שעות הפנאי של נכה הנפש".

יוצא כי השירותים המוענקים הינם מגוונים ומשתרעים על פני תחומי חיים רבים, החל מתחום הדיור, התעסוקה והלימודים, וכלה ברכישת מיומנויות חברתיות ותחביבים. למותר לציין את חשיבותם והשפעתם של שירותים אלו על מי שזוכים לקבלם.

4. אולם, למרות חשיבות השירות המוענק בחוק לעיל, הטופס לעיל אינו זמין בשפה הערבית ובכך הוא אינו זמין ואינו נגיש לנכי הנפש מקרב האוכלוסייה הערבית. התוצאה הינה, כי נכי הנפש הערבים, אינם מסוגלים למלא את הטופס הנ"ל ועל כן הם אינם מגישים בקשות לזכאות לקבלת השירותים החיוניים הנ"ל. החלופה לכך, הינה פנייה לגורמים חיצוניים בדרישה לסייע להם למלא את הטופס, דבר העלול לחשוף את פרטיותם לגורמים חיצוניים ואף עלול להיות כרוך בהוצאות כספיות נכבדות.

5. ככלל, אוכלוסיית נכי הנפש בישראל הינה אוכלוסייה מוחלשת ורבים מהם אינם מודעים לזכויותיהם על פי החוק. מצב זה מתחדד ביתר שאת בקרב נכי הנפש מקרב האוכלוסייה הערבית. שיעור הנכים בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל עולה על שיעורה של האוכלוסייה הישראלית. ליתר דיוק, שיעור בעלי המוגבלות הקשה במגזר הערבי גדול פי שלושה מזה שבקרב המגזר היהודי. מחקרים מראים כי שיעורם של בעלי ההשכלה הנמוכה ו/או ההכנסה הנמוכה בקרב אוכלוסייה זו הינו מהגבוהים בחברה הישראלית.

ראו: מאירס – ג'וינט – מכון ברוקדייל **מבוגרים בעלי מוגבלות בישראל** 20-34 (דניז נאור עורכת, 2009); ג'וינט ישראל – היחידה לנכויות ושיקום הנכים בחברה הערבית **בישראל: הזדמנות לשינוי חברתי** (2006).

6. יוצא איפוא במבחן התוצאה, כי שירותי השיקום להם זכאים נכי הנפש מוענקים לרוב ובעיקר לנכי הנפש היהודים, דוברי השפה העברית. שירותים אלו כרוכים במשאבים תקציביים ועל כן התוצאה הינה, כי חלקם של נכי הנפש הערבים מעוגת המשאבים להם זכאים עפ"י החוק, הינה כמעט אפסית. הדרת נכי הנפש הערבים מקבלת משאבים אלו, מהווה הפליה לרעתם. אך מעבר לכך, היא מהווה פגיעה בזכותם החוקתית לכבוד, לחיים ולבריאות. שכן, בלעדי סל השיקום לו הם זכאים, הם נותרים מבודדים ומנוודים מבחינה חברתית וכלכלית ונעדרת מפניהם כל אפשרות להשתלבות בחברה והתגברות על על נכותם.

7. חומרת הפגיעה בזכויות החוקתיות לעיל מקבלת משנה תוקף בשל מעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית וזאת כפי שנקבע בסימן 82 לדבר המלך במועצתו, 1922 אשר העניק לשפה הערבית מעמד רשמי לצד השפה העברית. כמו כן, בית המשפט העליון חיזק את מעמדה של השפה הערבית בשורה של פסקי דין, ביניהם בג"ץ 4112/99 **עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל ואח' נגד עיריית תל אביב יפו**, פד"י נו (5) 393, תוך ההדגש, כי לאוכלוסייה הערבית הזכות לעשות שימוש בשפתם הן מכח סימן 82 לעיל, הן מכח הזכות לשוויון והן מכח זכותם החוקתית לחופש הביטוי (ראו גם: ע"א 105/92 **ר.א.ם מהדנסיס קבלנים בע"מ נגד עיריית נצרת עילית** פד"י מז(5) 189).

8. בהקשר דומה, נדון בעניין **אב"י - האגודה הבינלאומית לזכויות הילד נ' המוסד לביטוח לאומי** חובות המוסד לביטוח לאומי בסניף ירושלים המזרחית, לתרגם את הטפסים שמילויין מעניק זכאות לקבלת הטבות סוציאליות לשפה הערבית ולאפשר את מילויין של טפסים אלו בשפה הערבית. בית המשפט הוציא צו על תנאי ובסופו של דבר ובעקבות התערבות בית המשפט העליון הוציא המל"ל הוראה לתרגום 120 טפסים לשפה הערבית. ראו: בג"ץ 2203/01 **אב"י - האגודה הבינלאומית לזכויות הילד נ' המוסד לביטוח לאומי** (טרם פורסם, 7.1.09).

9. ובעניין **חלבי**, ביטל בית המשפט המחוזי בחיפה הסכם משכנתא בין הבנק לבעל נכס שחתם על מסמך מבלי להבין את תוכנו כראוי, וזאת בשל אי-ידיעת השפה העברית והעדרן של אותם טפסים בשפה הערבית. בעניין **חלבי נ' בנק לאומי למשכנתאות**, קבע בית המשפט כדלקמן:

"הגיע הזמן שבנקים המנהלים את עסקיהם עם אזרחיה הערבים של המדינה, והמרוויחים מעסקים אלה הון תועפות, **יתחילו להכין מסמכים בשפה הערבית, שהיא, כידוע, שפה רשמית, וזאת לנוחיותם של אותם אזרחים הבאים לחתום על מסמכים שונים בבנק.** עד כה הדבר לא נעשה, אולי פרט בבנק אחד, עד כמה שהדבר זכור לי. לא כל אלה הזקוקים לשירותו של הבנק, גם אם הם מדברים עברית, שולטים בשפה העברית במידה כזו שיבינו את הכתוב במסמכי הבנק שמתבקשים לחתום עליהם"

ראו: ה"פ (חיפה) 195/99 **חלבי נ' בנק לאומי למשכנתאות**, פסקה 9 לפסק הדין (לא פורסם, 10.9.03).

10. לאור האמור לעיל, נא להורות בהקדם האפשרי על תרגום טפסי וועדות השיקום האזוריות לשפה הערבית.

בכבוד רב,

סאוסן זהר, עורכת-דין

העתק:

עו"ד אסנת מנדל, מנהלת מחלקת הבג"צים, בפקס: 02-6467011